

KELETI KAPU

Egy régi vázlat

N É M E T H I S T V Á N

Bimbó Teri egy marék lúdszárnytollat magasra tartva futott végig az utcán. Nem úgy futott, mint akit zavarnak, hanem mint aki fontos hírral siet valahova. Mezítelen talpa alig érintette a földet, futott, mint egy földre szállt sovány, toprongyos angyal. Minden ablak alatt elrikkantotta magát:

– Megjöttek, a keleti kapun betörtek!

A falut a két fő, nyílgyenes keresztutca négy egyenlő részre osztotta. Ezeknek az utcáknak a bejáratát, melyek pontosan a négy fő égtáj felé nyílottak, kapuknak hívták. Eddig még vagy az északin, vagy a déli kapun vonult be változást hozó idő; most történt meg először, hogy ez az idő a keleti kaput választotta.

Tudtam, hogy ez nagy pillanat, és felnéztem az égre. Az eget egy egyvégből való, közömbös felhőfátyol borította. Esőre, váratlan eseményre nem kellett számítani. Csend volt, egészen szokatlan csend.

Messziről, mégis tisztán hallatszott a boldogtalan falu bolondjának a rikoltozása:

– Megjöttek, a keleti kapun betörtek!

Feleségem a belső szobában ült, plédekbe csavargózva, a hintaszékében. Már lábadozott, de nem hitte, hogy valaha is felépül. Megcsókoltam hűvös homlokát, gyöngéden megszorítottam sovány vállát.

– Itt vannak – mondtam.

Csontos ujjaival végigsimította homlokát, tétova mozdulatot tett, fáradt ajka megelevenedett.

– Néhány szál őszirózsa maradt még a kertben – mondta –, vidd ki nekik. Attól tartok, senki se várja őket.

Én nem virágra, a hegedűre gondoltam, betettem kopott tokjába, a hónom alá szorítottam, és elindultam.

– Ne felejsd el a virágot! – szólt utánam a feleségem.

Lemetszettem néhány szálát a szebbekből. Mikor már kész volt a csokor, akkor jutott eszembe, hogy veszi ki magát, ha férfi létemre, más férfiaknak – katonáknak – virágcsokrot nyújtok át. De ha már megszedtem, vittem magammal.

Az utcán Pintérnével találkoztam.

– Jaj, tanító úr, itt vannak! – mondta rémülten. – Két nagy gépfegyvert állítottak fel a turulszobornál. Ne menjen arra!

– Átadná nekik ezt a csokor virágot?

– Isten őrizzen, tanító úr! Szaladok haza a gyerekekhez, egyedül vannak a szentjeim.

– Ne féljen, Pintérné, nem bántja őket senki. Jöjjön velem, és adja át a katonáknak ezt a csokor virágot.

– Csak hogy is kívánhat tőlem ilyet a tanító úr! Emberevőknek virágot. Forduljon maga is vissza. Egy lélek sincs az utcán, csak a katonák.

Nem tudtam meggyőzni, sietett tovább.

A turulszobornál csakugyan két nehézgéppuska volt felállítva, csüvükkel a parókia ablakai felé fordítva. A cukorkásbódék körül egy csoport katona ácsorgott, néhány siheder vette őket körül. Ahogy a közelükbe értem, láttam, hogy a csoport közepén a plébános úr magyaráz valamit, megálltam a katonák háta megett, néma fejbólintással üdvözöltem a plébános urat, ő visszaintett, egészen kedélyesnek látszott, tehát nincs semmi baj. Annyit, amennyit én, ő is értett a nyelvükön.

Most már csak a katonákat néztem, fiatalok, porosak és jókedvűek voltak, egyikük hozzám fordult, és a kör közepére mutatva barátságosan azt mondta:

– Pópa!

Bólintottam. Megfogtam a karját, és átnyújtottam neki a virágcsokrot. „A feleségem küldi – mondtam –, most beteg, s nem jöhetett el, de már nagyon várt benneteket.”

Ekkor néztem meg jobban az arcát is. Apró, mongolos szeme fölragyogott, magasra tartotta a virágcsokrot, s ujjongva kiabálni kezdett. Egyszerre én kerültem a kör és a figyelem középpontjába, a katonák

tapogatni kezdtek, veregették a hátamat, némelyik olyan gorombán odasózott, hogy megtántorodtam, aztán hirtelen a vállukra emeltek, arra ügyeltem csak, le ne ejtsem a hegedűtokot. Nagyon kellemetlen volt ez nekem, s kétségbeesetten körülnéztem a magasból, kihez fordulhatnék segítségért. A plébános úr úgy kacagott, hogy rengett a reverendája, a templom sarkánál megpillantottam Bimbó Terit, markában a lúdszárny-tollakkal, mereven és ijedten állt.

Csaknem elszédültem, amikor újra szilárd talajt éreztem a lábam alatt.

Ekkor hozzám ugrott egy nagy szőke katona, s gorombán kirántotta hónom alól a hegedűtokot. Káromkodott, mint egy kapcabetyár, s attól tartottam, nekem esik és összever. Előrántotta oldalfegyverét, és rám szegezte. Közben visszaadta a hegedűtokot, s rám parancsolt, a pisztolycsővel mutatta is, hogy nyissam ki.

Megdöbbenve néztem körül. A katonák mind elhúzódtak mellőlem, s akik az előbb a vállukra emeltek, most mind bizalmatlanul, szúrós tekintettel meredtek rám.

Egyetlen kattintással kinyitottam a hegedűtokot, és mosolyogni próbáltam.

– Hegedű, ne féljetez tőle – mondtam.

Oda is tartottam a nyitott hegedűtokot, benne a hegedűvel, a marcona szőke katona elé.

Fergeteges kacagás tört ki belőlük, egyszerre megfeledkeztek rólam, nekiestek a szőke katonának, a földre döntötték, s ahányan voltak, mind rávetették magukat, püfölni kezdtek, aztán kezénél és lábánál fogva feldobták a levegőbe, megkapták, s ezt még jó néhányszor megismételték.

A nagy dulakodásban a mongol szemű katona elszórta a virágcsokrot, s otromba csizmájával beletaposta a porba.

Ekkorrára már egy seregnyi gyerek és felnőtt gyűlt össze a falu főterén, a katonák is megszaporodtak, egy bőrkabátos tiszt az utcakereszteződés közepén állt, és észak felé irányította az özönszerűen érkező csapatokat.

A falusiak, tömör csoportokba verődve, szótlán kíváncsisággal szemlélték az átvonuló katonákat. Biztattam őket az éljenzésre, de erre csak a falábú szűcsmester volt hajlandó, sőt ő biztatás nélkül is éljenzett, de részeg hangját elnyomta az egyre sűrűsödő áradat.

Eszembe jutott a negyvenegyes bevonulás, amikor senkit se kellett lelkesedésre biztatni, mert akkor mindenki úgy érezte, hogy az igazi feltámadás érkezett el, s még azt a néhány gyanakvót is, akik inkább

sejtették, mint tudták, hogy cseberből vederbe estünk megint, még azokat is magával ragadta a nép mámore; eszembe jutott az a bevonulás, s most, hogy ezt a kíváncsi, riadt tömeget néztem, összeszorult a szívem.

Megszorítottam a hónom alatt a hegedűtokot.

– Jóska – hajoltam egyik gyerekhez –, szaladj el Birkás Tóni bátyádhoz, és mondd meg neki, jöjjön azonnal, hozza a hangszerét, én itt várom a leventeotthonban. Ő majd útközben beszél Molnár Jani bátyádnak.

Amikor megérkeztek öreg zenésztársaim, késő estig az Internacionálét próbáltuk. Tóni meg én tudtuk játszani, Janit kellett rá megtanítanunk. Nyitott ablaknál próbáltunk, sokan összegyűltek az ablak alatt, s kíváncsian hallgatóztak.

Tudtam, hogy a feleségem addig nem tér nyugovóra, míg haza nem érek. Fáradt és kedvetlen voltam. Nem is kedvetlen, hanem levert. A legvigasztalanabb az az ember, aki még okát se tudja szomorúságának. Ez az állapot szakadt most rám.

Asszonyom vörösre sírt szemekkel fogadott. Szoborrá merevedve ült a hintaszékében, reménytelenül bámult maga elé.

– Itt volt a Szódás Maca – mondta rögtön, ahogy beléptem. – Hozzám menekült. Könyörgött, hogy rejtsem el. Kidobtam.

– Jól tetted. Mit akart?

– Hogy rejtsem el. Letérdelt ide a lábam elé, csókolgatta a lábamat, én belerúgtam.

– Helyesen tetted.

– A lábam elé kúszott, mint egy féreg, összekulcsolta a kezét, és úgy rimázkodott. Natália néni, bújtasson el. Engedjem meg neki, hogy bebújhasson az ágyam alá.

– Mit akart ott a szerencsétlen?

– Előbb szépen mondtam neki: menj haza, és ha kopogtatnak az ajtódon a katonák, engedd be őket, és feküdj le velük. Ezt tetted még minden katonával, a németekkel is.

– Így volt, ezt mindenki tudja.

– Erre azt mondta, hogy nem megy haza, ha innen elkergetem, a kútba veti vagy felakasztja magát. Mondtam neki, hogy én nem bánom, de itt akkor se maradhatsz.

– Én kergettem volna el, ha itt érem.

– Azt mondtam neki, ha azonnal nem távozol, behívok az utcáról egy katonát, és megmondom neki, miféle vagy. Erre fogta magát, és elment.

– Jól tetted. Ne izgasd magad miatta.
– Milyen volt? – kérdezte aztán fáradt, de gyöngéd hangon.
– Átadtam nekik a virágot.
– Derék legények? Szépek?
– Fáradtak, de jókedvűek. Mikor átadtam nekik a csokrot, a vállukra emeltek.

– Mondtad nekik, mennyire vártam őket?
– Igen, megmondtam nekik.
– Kedvesek voltak?
– Nagyon hajlamosak a játékra.
– Eljátszottál nekik valamit?
– Azt gondolták, hogy fegyvert rejtegetek a hegedűtokban.
Fáradtan elmosolyodott. Aztán hirtelen megkeményedett az arca:
– Lehetséges, hogy még az ilyen Szódás Katik is irtóznak tőlük?
– Ne izgasd magad emiatt, szívem. Mindig csak rosszat hallottak róluk.
Az emberek nem tőlük félnek, hanem attól, amit magukkal hoztak. Azt meg mi sem tudjuk, milyen lesz.

Mintha egész nap vizsgálóbíró előtt álltam volna, olyan feszült, kimerült voltam. De mikor a feleségemet az ágyba segitettem, s magam is lepihentem, mégsem jött álom a szememre.

Gyötrelmes, amikor egy magamfajta öregember nem tud elaludni. Mégis úgy tettem, mintha aludnék, mozdulatlanul feküdtem.

Natáliám kezével megcsapkodta magán a dunyhát.

– Elhozhattál volna magaddal egy kiskatonát – mondta –, hogy legalább megérintsem. Volt közöttük szóke is? Kék szemű? Ugye, hogy a ruhájuknak rozszillata volt?

Hallgattam.

– Alszol?

Hallgattam, hadd higgye, hogy már alszom. Tudtam, ha egyszer ideérnek, eszébe jutnak a rozsmézők. Ezért várta őket annyira.

Furcsa az élet; elmúlt felettünk egy rég várt, izgalommal teli nap, s mégis milyen üres körülöttünk és bennünk minden. Boldog vagyok-e, hogy megértem ezt a napot? És Natáliám boldogabb-e? Hangtalanul sír melletttem. Tudom, most búcsúzik véglegesen az ő távoli rozsmezőitől. Most, amikor ideértek az övéi.